

xeu: en *tastaré* dos o tres. —En axò no té pa rentà-se la boca! ---» llegit a les *Canyissaes* monoverines (106). Certa gent ciutadana i llamenca que abusa de *provar*, hauria de reaprendre a parlar la llengua dels pares, no renegant dels clàssics moderns: «--- Soledat, paradís de la seva ànima / --- / Papallones del cel sí que el visiten: / inspiracions que, aletejant, no baixen, / i los àngels de llum, rosses abelles, / l'olor n'aspiren i la mel ne *tasten*: / així en fugir del món té sa delícia / aquell cor jovenívol ---», Costa (*Cignes*, v. 35, *IdOr* xxv, 36).

Tastar és un mot comú al català amb l'oc. *tastar*, fr. *tâter* i it. *tastare*, en tots ells tan antic com les llengües respectives i tan general com en català; en aquestes avui significa 'palpar', 'tocar lleument', però l'acc. 'gustar' es troba també en francès antic, on era tan cabdal que és en aquesta que des del normand va passar a ser el mot fonamental de l'angl. *taste* (pron. *teíst*) tan general com en català; i en aquesta acc. resta avui en molts parlars del centre de França, així com en molts dialectes del Nord i del Migdia d'Itàlia, i és el sentit més general en llengua d'oc antiga i moderna: prov. «n'en fau *tastà*, per lou saupre», «venès *tastà* lou vin», «*tastà* 'n meloun», *TdF*; des dels trobadors més clàssics: «deu *tastar* d'atretal sabor», «anc non *tastet* de si dossa sabor», Peire d'Alvernhe, Aimeric de Pegulhan (Rayn. v, 307).

En tots ells, però, es troba també des del principi, juntament i amb caràcter predominant, l'acc. tàctil de 'tocar, palpar'. I hi ha la intermèdia de 'temptejar', amb els matisos de 'caminar a les palpentes', o 'tambalejant-se'. En català conservada en derivats dialectals: men. *tastarines*, Manacor *tastarinoies*, ross. *tastetes* 'tentines' (*AlcM*).

I, el més important, mallorquí i menorquí *tastanejar*, que el *DAG*. (s. v. *teste*-) exemplifica amb «camina *testenejant*», «està tan dèbil que *testeneja*»: «compareixien, movent avalot, les tres diligències que s'hi aturaven, *tastanetjant* per damunt l'empedregat», MSOliver (*L'Hostal de la Bolla*, 18); «caminar ab temor o tremolant, flaquetjar ses cames», *DFgra.*; «Donya Xima tornà pàllida com si aquelles paraules cruels la tornassin a la realitat, em va semblar que *tastanejava*, i es tragué del pit la capsa dels bombons verinosos: vaig arribar a temps d'impedir que se'ls dugués a la boca», L. Vilallonga (*Bearn* xxiii, 273). Es tracta, doncs, d'una formació paralela a la del fr. *tâtonner* i encara més pròxima al sentit de l'it. *andar a tastoni*.

En realitat a Mall. aquest matís també hi és en el primitiu *tastar*, ja registrat pel *DFgra.*: «*fer tastà*, qui és comensar a caminar los nins; *fer tastà*, servir-se drets los nins», i que en realitat no hi ha raó per escriure sense *-r* final com fa *AlcM* imitant el *DFgra.*, per més que del sentit factitiu s'hagi pogut passar a aquest segon. Però d'altra banda té raó Spitzer (*Le-xikk*, 62) que això és inseparable de la noció 'anar a les palpentes, palpant o temptejant el camí' («betasten, prüfend befühlen»). I n'hi ha prova eloqüent en el fet que el vell PdAPenya l'usa amb tots dos matisos: d'una banda 'brandar, balandrejar-se' com els altres:

«possehir una cadira còmoda y que no *tastanetx*» (*El Mosaico* III, 119); d'altra banda, però, 'palpar': «Tomeu! Biel! Alça, depressa! (Los *tastaneja* amb lo peu, però ells no es mouen.)» (*IdOr* I, 56). *Tastanetjador* 'exsangüe, tambalejant', *BDLC* x, 134. El lleidatà Jn. Santamaria usa *+tastaner* en un sentit que em resulta ambigu entre 'tastaolletes', 'llaminera' i 'vacillant, voluble': «la dona era capriciosa i *tastanera* i amb més pardalets al tupí ['cap, closca'] que cabells» (*Ma Vida en doina*, 1925, 170).

No és tan segur que sigui autòcton, ni hi és general, en sard ni en reto-romànic; en castellà només és mot dialectal de la franja Est i cantàbrica, des d'Aragó fins a Astúries, i *tasto* o *taste* 'gust, sabor' a Santander i alt-lleonès, si bé es troba sovint, el S. XIII, en Berceo, que era de la Rioja, tant en el sentit de 'tustar' (*tastar a la puerta*, *Mil.*, 730d, 732c) o 'palpar', com en el de 'gustar': «que de mejor bocado non podriedes *tastar*» (*Mil.*, 501). D'altra banda sembla ser manllevat del romànic el basc lab. i bnav. *dastatu* 'gustar', guip., lab., anav. *axtatu*, lab., bnav. *baxtatu* 'palpar': no és segur que en alguna d'aquestes variants no hi hagi encreuament amb alguna arrel autòctona, però sembla que la més antiga tindria *t-2*.

Des de França va passar a l'alt-alemany, on no apareix fins c. 1200, i també b.-al. *tasten* 'palpar', al neerlandès i al frisó antic, i més modernament ha arribat fins a Escandinàvia, però la conservació de la *t-* en alt-alemany prova ja que allà no és un mot genuí, i fins avui hi han restat encara refractaris bona part dels dialectes alemanys.

Pel que fa a l'etimologia, cal rebutjar com a impossible la idea de M-Lübke (*REW*, 8585) i alguns altres, d'un ll. vg. *TASTARE resultant d'un encreuament de TANGERE 'tocar' amb GUSTARE 'tastar, gustar': a part de la general inversemblança d'aqueixa fórmula, i de les pertinents raons que Spitzer i Bloch hi allegaren en contra hi ha la raó que tanca de cop: que TANGERE i GUSTARE no eren sinònims i per tant no es podien encreuar; ningú en lingüística no pot creure en tals centaures o hipogrifs: si aquells romanistes caigueren en aquella aberració es veu que fou induïts per la definició que trobaven en obrir el diccionari occità: «*tastar*: tangere vel gustare» en el *Donat Proensal*, conforme amb les dues accs. convivents en llengua d'oc. Bifurcació de les nocions, però res d'idèntic ni de substancial entre elles.

Tampoc no es pot sostenir la de Diez (*Wb.*, 318) per més que s'hi agafessin Kluge, Gamillscheg, Wartburg etc.: ll. vg. *TAXITARE, derivat de TAXARE; en primer lloc sembla, com ja demostren Ernout-M., que TAXARE en el sentit de 'tocar de fort i sovint' no és més que una ficció pseudo-etimològica d'Aulus Gelli i algun gramàtic que l'estergeix, puix que no existeix en literatura clàssica ni n'hi ha senyal en romànic: de fet TAXARE només vol dir 'avaluar, taxar' o bé 'censurar, repetir' i no ve de TANGERE, com postulen aquests filòlegs, sinó que és un manlleu del gr. *τάσσω, ἔταξα*; i no sols aquest fantasma TAXARE 'tocar' no pogué engendrar un ll. vg. *TAXITARE, sinó que si tal base